

Metodstöd för kommuner

Möta och hantera energifattigdom

Innehållsförteckning

INLEDNING

- [Inledning](#)
 - [Vad är energifattigdom?](#)
 - [EU-direktiv om energifattigdom](#)
-

METOD

- [Roller och ansvar inom kommunen](#)
 - [Samverkan i kommunen](#)
 - [Förebyggande och uppsökande verksamhet](#)
 - [Rutiner för tidig upptäckt](#)
 - [Utbildning och kompetensstöd](#)
 - [Kartläggning av målgrupper](#)
-

STÖDMATERIAL

- [Bilagor](#)
 - [Checklista – interna åtgärder](#)
 - [Länkar till mallar för samverkan](#)
 - [Exempel – brev vid obetald elskuld](#)
 - [Material om energikunskap](#)
 - [Lathund om energi](#)

Inledning

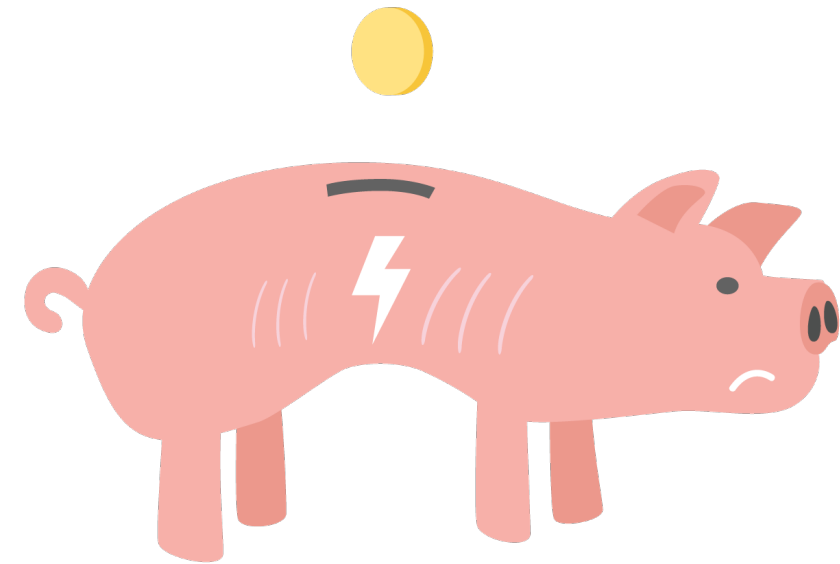
Den här metoden ger dig som kommunal tjänsteperson ett strukturerat arbetssätt för att identifiera, förebygga och motverka energifattigdom.

Metoden fokuserar på samverkan mellan kommunala funktioner, informationsinsatser och förebyggande arbete enligt den nya socialtjänstlagen.

Låt dig inspireras och använd det som passar i din kommun!

Metoden hjälper dig att

- Förstå vad energifattigdom är och hur den påverkar invånare du möter.
- Skapa fungerande samverkansrutiner mellan berörda kommunala enheter.
- Säkerställa att invånare som riskerar energifattigdom får rätt stöd.

Metodstödet är framtagen 2026, av Energikontor Syd, IVL Svenska Miljöinstitutet och Eslövs kommun inom projektet Energifattigdom finansierat av Formas - ett forskningsråd för hållbar utveckling.

Vad är energifattigdom?

Energifattigdom innebär att hushåll har svårt att hålla en rimlig inomhustemperatur eller betala sina energikostnader utan att det påverkar deras övriga levnadsstandard negativt. Det kan bero på höga energipriser, låg inkomst, bristande energieffektivitet eller olämpliga boendeformer, exempelvis bostäder med kallhyra. En del hushåll drar ned på annan nödvändig konsumtion för att ha råd med energi, så kallad dold energifattigdom.

EU-definitionen av energifattigdom handlar om oförmågan att få tillgång till prisvärda och tillförlitliga energitjänster, vilket kan leda till att hushåll inte kan upprätthålla en acceptabel levnadsstandard, särskilt när det gäller uppvärmning och kylning av bostäder, matlagning och belysning.

Sverige har ännu inte presenterat en officiell nationell definition av energifattigdom. Energimyndigheten menar att det är svårt att mäta om ett hushåll är energifattigt eller inte dels på grund av att uppfattningen om vad som är en tillräcklig konsumtion av energi varierar, dels eftersom det inte går att veta vilka prioriteringar som hushållen gör inom ramen för sin privatekonomi.

Transportfattigdom är en del av energifattigdom, men behandlas inte specifikt i den här metoden.

Exempel 1 på hushåll i energifattigdom

Ensamstående förälder

En ensamstående förälder bor i ett hus med direktverkande el och blir chockad när den höga elräkningen kommer. För att klara ekonomin sänker hen temperaturen i flera rum och låter barnen sova i samma sovrum för att spara värme.

Trots ansträngningarna är bostaden fortfarande kall och oron över hur vintern ska klaras av påverkar både sömnen och humöret.

Exempel 2 på hushåll i energifattigdom

Familj med höga lån och hög elräkning

Familjen Andersson hade nyligen köpt ett stort hus när energipriserna plötsligt steg. Med stora lån och hög energikonsumtion i det nya huset blir det svårt att betala de höga räkningarna. De tvingas dra ner på andra nödvändiga utgifter, som mat och fritidsaktiviteter för barnen, samtidigt som oron för kommande räkningar skapar stress och påfrestningar i vardagen.

Exempel 3 på hushåll i energifattigdom

Pensionär bor i sommarstuga

Pensionären Pablo har flyttat permanent till sin tidigare sommarstuga, men den dåliga isoleringen gör att han har svårt att hålla värmen under de kalla månaderna. Han klär sig i flera lager kläder inomhus och använder enbart en liten värmefläkt i ett rum för att hålla energikostnaderna nere. De kalla och fuktiga förhållandena påverkar hans hälsa och han får allt oftare problem med leder och förkylningar.

Sammanfattning av direktiv där EU:s krav kopplar till energifattigdom

EU:s regelverk ställer tydliga krav på arbetet mot energifattigdom, och flera av kraven berör kommunernas verksamhetsområde och ansvar. Direktiven nedan innebär bland annat krav på särskilt stöd till utsatta hushåll samt ett energisparkrav för gruppen utsatta hushåll.

Direktivet om energieffektivitet (2023/1791)

- Redovisar EU:s definition och indikatorer för energifattigdom.
- Kräver ett särskilt energisparkrav för gruppen utsatta hushåll (inkl. energifattiga).
- Kräver etablering av ett särskilt nätverk för energifattigdomsområdet.

Direktivet för energiprestanda i byggnader (2024/1275)

- Erbjuder särskilda stöd till utsatta hushåll (inkl. energifattiga).
- Kräver en nationell byggnadsrenoveringsplan, inkl. en minskning av antalet människor som drabbats av energifattigdom.

Elmarknadsdirektivet (2019/944²)

- Kräver skydd på marknaden samt särskilda stöd och vissa förmåner för utsatta hushåll (inkl. energifattiga).

Gasmarknadsdirektivet (2024/1788)

- Kräver skydd på marknaden samt särskilda stöd och vissa förmåner för utsatta hushåll (inkl. energifattiga).

Roller och ansvar inom kommunen

Kommunen kan komma i kontakt med hushåll som har eller riskerar energifattigdom på flera olika sätt. Olika roller har olika ansvar och uppdrag kopplat till energifattigdom.

Energi- och klimatrådgivare

Ansvar

Ger opartisk rådgivning till hushåll, företag och föreningar om energieffektivisering, uppvärmning, elavtal mm.

Möter energifattigdom

Arbetar både med inkommande ärenden och uppsökande/utåtriktade insatser.

Budget- och skuldrådgivare

Ansvar

Stödjer hushåll med ekonomisk planering, skuldsanering och prioritering av utgifter.

Möter energifattigdom

Möter ofta personer som påverkas av höga energipriser.

Socialekreterare (ekonomiskt bistånd)

Ansvar

Identifierar personer som inte klarar energikostnader, särskilt vid kallhyra. Kan bevilja stöd och resonera med energi- och klimatrådgivare.

Möter energifattigdom

Följer upp klagomål på kyla, fukt och inomhusmiljö. Kan upptäcka energifattigdom via bostadsinspektioner.

Socialekreterare (barn och familj)

Ansvar

Identifierar personer som inte klarar energikostnader, särskilt vid kallhyra. Tar emot orosanmälningar.

Möter energifattigdom

Träffar barn, familjer och ensamstående föräldrar som kan berätta om brister i tillgång till el och värme.

God man/förvaltare

Ansvar

Hanterar ekonomi och boendefrågor för klienter. Är en part mellan ekonomiskt bistånd och klienter. Utses av kommunen.

Möter energifattigdom

Arbetar med personer som kan påverkas av höga energipriser.

Hemtjänst

Ansvar

Hjälper personer att kunna bo kvar hemma genom stödinsatser som städning, omvårdnad, måltidsleverans.

Möter energifattigdom

Vid hembesök hos brukare.

Hälsoskyddsinspektör (bostadstillsyn)

Ansvar

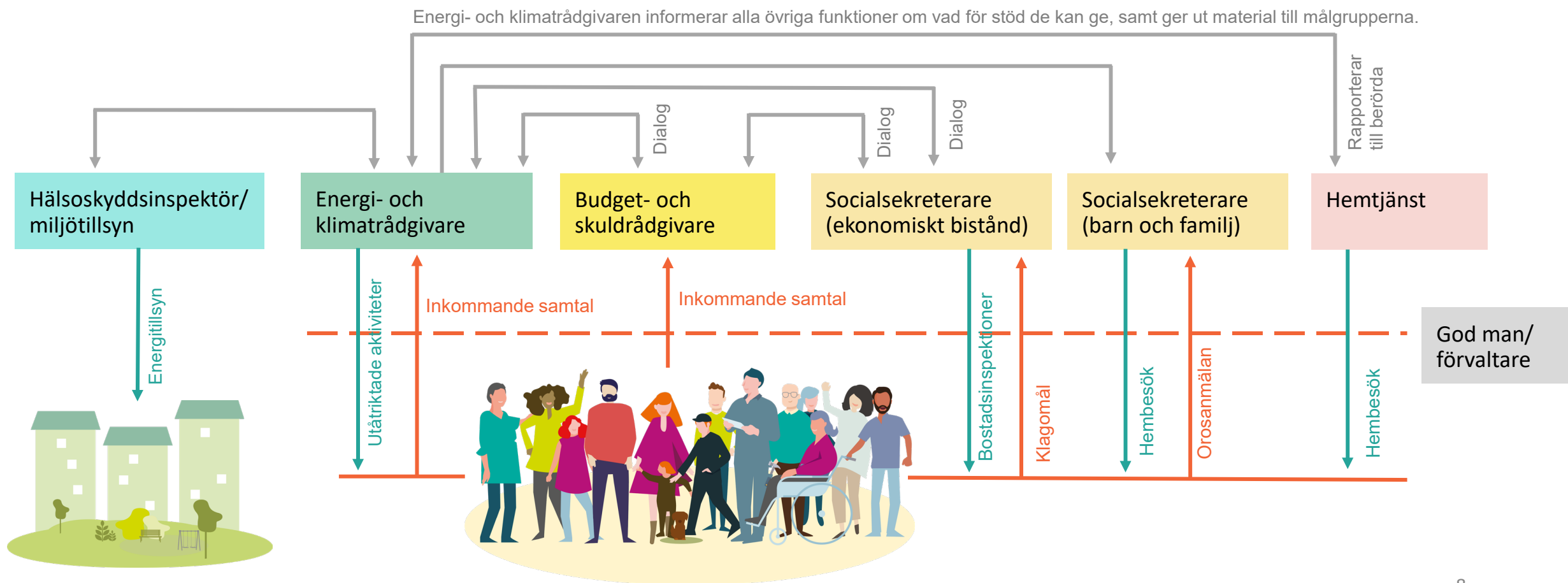
Ansvarar för tillsyn på fastighetsägare. Kan ställa krav kring bland annat uppvärmningssystem. Arbetar med energitillsyn hos företag, kan ställa energikrav på fastighetsägare.

Möter energifattigdom

Kan upptäcka energifattigdom via bostadstillsyn. Följer upp klagomål på kyla, fukt och inomhusmiljö.

Roller och samverkan inom kommunen

Kommunikationsvägar för samverkan och kontakt inom en kommun.

Samverkan inom kommunen

- Ta reda på vem i din kommun som är budget- och skuldrådgivare, energi- och klimatrådgivare och vem som jobbar med bostadstillsyn, ekonomiskt bistånd för utsatta hushåll och i hemtjänsten.
- Besök varandras arbetsplatsmöten för att berätta om roller och samverkansmöjligheter.
- Skapa en intranätsida med
 - kontaktuppgifter till alla relevanta funktioner,
 - beskrivning av roller,
 - länkar till rådgivning (energi- och klimatrådgivning, budget- och skuldrådgivning).

! TIPS

Energi- och klimatrådgivare som arbetar inom flera kommuner: Använd utarbetade nätverk där budget- och skuldrådgivarna eller andra funktioner träffar varandra, alternativt kalla själv till möte med någon/några funktioner från flera kommuner samtidigt.

Ta lärdom av varandras perspektiv!

En energi- och klimatrådgivare och en budget- och skuldrådgivare kan ha olika perspektiv en situation. Till exempel hur man bäst väljer elleverantör:

- Ska man dela upp elnät och elanvändning för att få billigast möjliga abonnemang eller,
- ska man ha en elleverantör för att minska antalet avtal?

Vilket som är bäst kan bero på hushållets förmåga, det är lättare att förhandla med ett företag än flera om man behöver skjuta upp sin betalning.

Material

[Bilaga 2](#) - mall för kartläggning av funktioner inom kommunen.

[Bilaga 2](#) - mall för presentation inför samverkan inom kommunen.

kr

kr

Samverkan inom kommunen

Information om effektagifter

Senast den 1 januari 2027 ska alla elnätsbolag ha infört en ny prismodell där effektagifter är en del. Effektagiften innebär att kostnaden blir högre om mycket el används samtidigt, medan spridning av elanvändningen över tid ger lägre kostnad.

Energi- och klimatrådgivaren vet vad som gäller hos de elnätsbolag som är aktuella i din kommun.

Andra funktioner, som exempelvis budget- och skuldrådgivarna, behöver information om detta för att kunna rådge sina klienter om fakturorna.

Material

[Bilaga 2](#) - Presentation om effektagifter, del av presentation samverkan inom kommunen.

Exempel på intranätstext:

Energifattigdom innebär att hushåll har svårt att betala sina energikostnader eller hålla tillräcklig värme i bostaden. I kommunen arbetar energi- och klimatrådgivningen, budget- och skuldrådgivningen, socialtjänsten och bostadstillsynen med att bemöta energifattigdom. Om du möter en invånare med frågor kring energikostnader, hänvisa till energi- och klimatrådgivaren eller budget- och skuldrådgivaren.

Förebyggande och uppsökande arbete

I linje med nya socialtjänstlagen

Från 1 juli 2025 ska socialtjänsten arbeta mer förebyggande och erbjuda insatser utan behovsprövning. Kommunen kan:

- Låta energi- och klimatrådgivaren delta i drop-in-verksamheter, exempelvis Navet (i Eslöv), familjecentraler och andra forum där kommunen möter invånare.
- Erbjuder informationspass om energifrågor till grupper som familjestöd eller integrationsenheter.
- Använd informationsblad/broschyrer om energirådgivningen eller budget- och skuldrådgivningen.

Vad är Navet?

Navet i Eslövs kommun består av tre delar: en digital webbplats, en supportfunktion och en fysisk mötesplats. Här kan invånare få råd, stöd och hjälp att hitta rätt kontakt. Stödet kan ges på plats, via telefon eller digitalt. Den nya socialtjänstlagen lägger stor vikt vid att arbeta förebyggande. Det betyder att hjälpa människor tidigt, innan problemen växer.

Externt informationsmaterial

Se till att sprida lättillgängligt material till invånare med fokus på:

- Hur man väljer elavtal.
energiochklimatradgivningen.se - [Elavtal](#)
- Hur man energieffektiviserar sitt boende.
energiochklimatradgivningen.se - [Spara el](#)
- Var man vänder sig för rådgivning (energi- och klimatrådgivning, budget- och skuldrådgivning, kontaktcentrum osv.).

Materialet bör finnas både digitalt och i tryckt form och delas via till exempel bibliotek, skolor, vårdcentraler och kommunala bostadsbolag.

Tidig upptäckt av elavstängning

Arbetsgång vid risk för elavstängning

Socialtjänsten har en arbetsgång för förebyggande arbete som kan se ut så här:

- Ett meddelande om risk för fränkoppling av el kommer in till kommunen från elbolaget och datumstämplas.
- Gör en koll om personen finns i socialtjänstens register.
- Om personen inte förkommer i registret, gör en notering om det i systemet och att brev om risk för avstängning skickas ut och vilket datum det skickas.
- Om personen förekommer men är avslutad görs notering om det, samt att brev skickas ut och vilket datum det skickas.
- Om personen har ett pågående ärende hos socialtjänsten noteras vem som är handläggaren och att inget brev skickas centralt. Handläggaren får en kopia och skickar sedan själv ett brev.
- Inkomna meddelanden om risk för fränkoppling ska sparas i fem år.

Utformning av brev om risk för elavstängning

Brevet som skickas ut till hushåll i risk för elavstängning kan, förutom att innehålla grundläggande information också innehålla:

- Information till hushållet om möjligheten till kontakt med energi- och klimatrådgivning, budget- och skuldrådgivning och ekonomiskt bistånd.
- erbjuda möte eller telefonrådgivning.

[Bilaga 3](#) med exempel på brev gällande obetald elskuld från Eslövs kommun.

Utbildning och kompetensstöd – internt på kommunen

För hemtjänsten

Vänd dig till kommunens energi- och klimatrådgivare när du möter personer i energifattigdom. De kan hjälpa till med enklare råd eller informationsmaterial om energieffektiviseringsåtgärder som du kan förmedla vidare.

Budget- och skuldrådgivaren kan informeras om ni identifierar brukare i energifattigdom för hjälp att hantera situationen.

För skola/gymnasium

Energi- och klimatrådgivaren och budget- och skuldrådgivaren kan ge informationsmaterial till skolor/elever om varm/kallhyra, kostnader för energi, energieffektivisering, räkneexempel. Kan användas inom matte, hemkunskap eller samhällskunskap.

För hälsoskyddsinspektörer

- Tillsynsmyndigheten kan utveckla rutiner för att ställa krav på fastighetsägare utifrån energihushållningsprincipen.
- Energi- och klimatrådgivaren kan erbjuda kompetensstöd kring energihushållning och energiprestanda vid miljö- eller bostadstillsyn för inspektörer.
- Gå gärna en utbildning om energiaspekter i bostäder vid energitillsyn.
- Energideklarationen kan användas vid bostadstillsyn. Detta regleras inte i Miljöbalken, men fråga efter energideklaration och om det hyrs ut med varm- eller kallhyra. Det är ett bra underlag inför kommande insatser.
- Vid förebyggande bostadstillsyn lägg gärna fokus på varm/kallhyra.

Beredskapssamordnare

Fundera över hur kommunen kan stötta personer i energifattigdom som kanske inte kan klara att ansvara för sju dagarna på egen hand under kris. Till exempel uppvärmning/kyla vid extremväder.

Utbildning och kompetensstöd - samverkanspartner

För SFI/SFI-lärare

Rådgivningen, både energi- och klimat samt budget- och skuld kan hålla kurser/informationstillfällen för elever inom SFI, alternativt utbilda personer som i sin tur kan hålla kurser på andra språk än svenska. Information om energikostnader, energiförbrukning, avtal och rättigheter som konsument.

[Bilaga 4](#) - Material om energikunskap för SFI-lärare.

Föreningar och församlingar

Den avdelning inom kommunen som ansvarar för kontakt med invånare kan berätta vilket stöd kommunen kan ge föreningar och församlingar i områden med hög andel sårbara hushåll.

Vad är SFI

Det betyder svenska för invandrare och är en kommunal, kostnadsfri språkutbildning. Den ska ge vuxna personer grundläggande kunskaper i svenska språket och det svenska samhället.

För god man/förvaltare

Kommunen bör undersöka möjligheten att påverka utbildningen för gode män så att den innehåller moment om:

- energifrågor och energikostnader,
- kallhyra och uppvärmningsformer,
- kommunens stödresurser; energi- och klimatrådgivning, budget- och skuldrådgivning, ekonomiskt stöd, hemtjänst osv.

Vad är en god man/förvaltare

En god man eller förvaltare har i uppdrag att ta tillvara en persons juridiska och ekonomiska rättigheter. Tingsrätten beslutar om vem som ska få en god man eller förvaltare.

Kartläggning

Om kommunen får i uppdrag att arbeta vidare med energifattighedsfrågan i sin kommun:

- Gör en lokal kartläggning över riskområden baserat på inkomst, boendeform och uppvärmningskällor.
Exempel: [Malmö stads kartläggning](#).
- Identifiera "typhushåll" som är särskilt sårbara (t.ex. äldre med kallhyra, ensamstående med låg inkomst, områden som värms med el).
- Kartlägg områden med stor andel typhushåll.
- Använd resultatet för att planera uppsökande arbete och arbeta förebyggande med målgrupper.
- Genomför tillsyn med fokus på kallhyra.

Steg-för steg metod

[Sju praktiska steg för att hjälpa kommuner med att börja analysera och hantera energifattigdom](#)

Framtagen 2023 av EU:s rådgivningscenter för energifattigdom.

Bilagor

1. Checklista - åtgärder för att underlätta hantering av energifattigdom.
2. Länkar till mallar för samverkan inom kommunen.
 - a. Presentation inför samverkan inom kommunen.
 - b. Kartläggning av roller inom kommunen.
3. Exempel – brev angående obetald elskuld.
4. Material om energikunskap för SFI-lärare.
5. Lathund om energi för tjänstepersoner.

BILAGA 1

Checklista

Sammanfattning av åtgärder kommunen kan göra för att underlätta hantering av energifattigdom.

- ☐ Kartläggning över roller i kommunen, fyll på med kontaktuppgifter.
[Bilaga 2.](#)
- ☐ Intranätsida med information och kontaktuppgifter till olika funktioner.
[Förslag text, sid 10.](#)
- ☐ Intern presentation av roller och ansvarsområden.
[Bilaga 2.](#)
- ☐ Arbetsgång/rutin vid risk för elavstängning.
- ☐ Informationsmaterial, insamlat och distribuerat.
- ☐ Utbildning för interna och externa partner.
- ☐ Planera och genomför miljötillsyn i flerbostadshus med fokus på energifrågor.
- ☐ Kartläggning över kommunens riskområden och målgrupper.

BILAGA 2

Länkar till mallar för samverkan inom kommunen

Presentation inför samverkan inom kommunen.

[Klicka här för att ladda ner mallen](#) (ppt).

Använd presentationen som den är, eller lägg in bilderna i din kommuns PowerPoint-mall. Uppdatera den med uppgifter som stämmer för din kommun, och använd när du ska presentera dig för andra enheter och roller inom kommunen.

I mallen finns också ett antal kunskapsbilder som beskriver energifattigdom samt effektaggifter.

Kartläggning av roller inom kommunen

[Klicka här för att ladda ner mallen](#) (Word).

Använd den för att ta reda på vilka personer som jobbar i vilka funktioner på din kommun. Ha den sedan gärna lätt tillgänglig för att kunna kontakta andra roller vid behov, när du stöter på personer som riskerar eller befinner sig i energifattigdom.

ENERGIKONTOR SYD

MALL

Kartläggning roller inom kommunen

Ta reda på vilka i din kommun som innehar dessa roller och notera kontaktuppgifter. Använd som underlag till en intranät-sida och egen kontaktlista för intern samverkan.

Energi- och klimatrådgivare	Budget- och skuldrådgivare
Namn:	Namn:
Förvaltnings:	Förvaltnings:
E-post:	E-post:
Tel:	Tel:
Namn:	Namn:
Förvaltnings:	Förvaltnings:
E-post:	E-post:
Tel:	Tel:

Socialsekreterare (ekonomiskt bistånd)	Socialsekreterare (barn och familj)
Namn:	Namn:
Förvaltnings:	Förvaltnings:
E-post:	E-post:
Tel:	Tel:
Namn:	Namn:
Förvaltnings:	Förvaltnings:
E-post:	E-post:
Tel:	Tel:

Hälso- och sjukvårdsspektör (bostadstillgång)	Hemtjänst
Namn:	Namn:
Förvaltnings:	Förvaltnings:
E-post:	E-post:
Tel:	Tel:
Namn:	Namn:
Förvaltnings:	Förvaltnings:
E-post:	E-post:
Tel:	Tel:

energikontorsyd.se

Sida 1 av 2

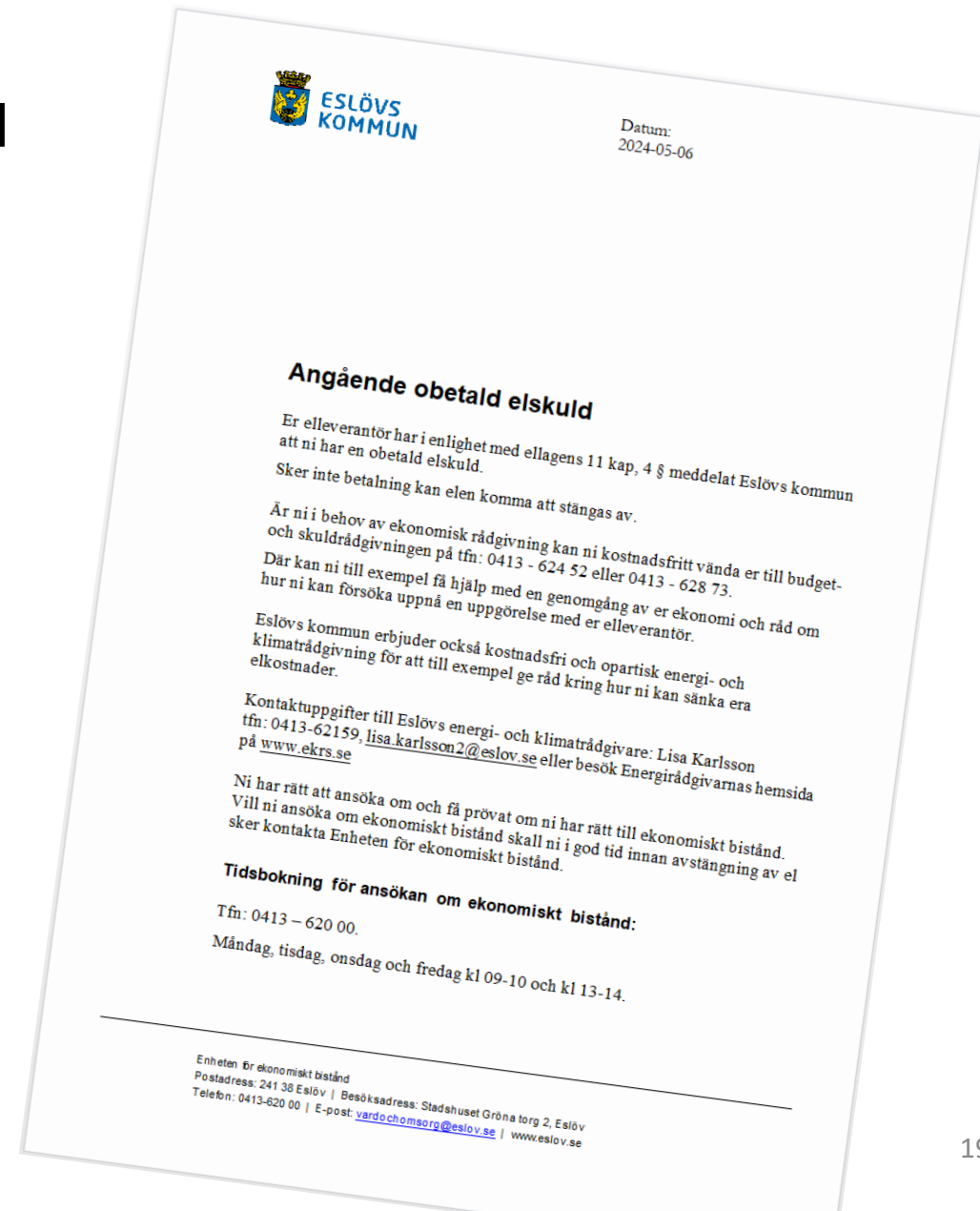
BILAGA 3

Exempel brev angående obetald elskuld

Till höger ser ni hur ett brev med information från kommunen om obetald elskuld kan se ut.

I exemplet från Eslöv har information om de stöd som kommunen kan erbjuda lagts till:

- Budget- och skuldrådgivning
- Energi- och klimatrådgivning
- Ekonomiskt bistånd

BILAGA 4

Material om energikunskap för SFI-lärare

Materialet är framtaget av energi- och klimatrådgivarna i Storfors kommun, Hanan Othman och Tina Näslund samt bearbetat för metodstöd energifattigdom 2026.

Materialet består av

1. Upplägg (se till höger).
2. [Övningsuppgift med ord kopplade till energifrågor](#) (Word).
3. [Presentation energiutbildning](#) (ppt).

Upplägg och genomförande av energiutbildning

- Anpassa passens längd efter målgruppens nivå på svenska; 45–60 minuter brukar fungera bra, med tid för frågor.
- Boka gärna in kommunens energi- och klimatrådgivare för att hålla utbildningen, alternativt delta för att svara på frågor och förklara begrepp.
- Skicka ut en övningsuppgift med ord kopplade till energi till eleverna några dagar innan utbildningen, som de kan fundera över.
- Inled utbildningen med en presentationsrunda, där eleverna anger namn och vilka språk man kan.
- Prata tydligt och på så enkel svenska som möjligt.
- Avsluta utbildningen med att dela ut post-it-lappar och be deltagarna skriva något de lärt sig under passet. Det hjälper till att säkerställa att informationen har nått fram. De fick behålla post-it-lapparna.

BILAGA 5

Lathund om energi för tjänstepersoner

Denna lathund ger kommunala tjänstepersoner fakta, beräkningsverktyg och verifierade källor för att enkelt kunna förklara energifrågor, jämföra kostnader och stödja boende i deras energival.

Ladda ner [Lathund om energi för tjänstepersoner](#) (pdf).

